

Modern Türklük Araştırmaları Dergisi

Cilt 5, Sayı 3 (Eylül 2008)

Mak. #43, ss. 182-184

Telif Hakkı©Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Vefeyat

Gagauz Türkleri Usta Edebiyatçıları ve Millî Öğretmenleri Nikolay Baboğlu'nu (2 Mayıs 1928- 26 Ağustos 2008) Kaybettiler

Türk Dünyasının uzakta kalan, fakat cana yakın mensupları Gagauz Türkleri 26 Ağustos 2008 gecesi (Gagauz Türkçesinde Harman ayın 26-da) usta edebiyatçıları ve millî öğretmenleri Nikolay İgnatieviç Baboğlu'nu kaybettiler. Babaoğlu için "usta edebiyatçı" ve "millî öğretmen" sıfatları ne kadar yeterli olur bilinmez. Nitekim Gagauz Türklerinin sesi olan *Ana Sözü* gazetesinin 4 Eylül 2008 tarihli sayısında Babaoğlu "literatura klassii, yazıcı, poëti, folklorcu, dramaturg hem publişt Nikolay Baboğlu" olarak tanımlanıyor ve "Nikolay Baboğlu sonsuzluğa vardı" deniliyordu (<http://www.anasozu.com/news/?razdel=19&id=582>). 80 yaşında aramızdan ayrılan Nikolay Baboğlu'nun kaybı, küçük bir Türk topluluğu olan Gagauzlar için büyük bir kayıp. Kaybın büyüklüğünü anlamak için Baboğlu'nun Gagauz Türklerinin varlık mücadelesi ve dillerini koruma mücadelesi ile geçen hayat hikâyesine, yaptığı

çalışmalara bakmak yeterli olacaktır.

Nikolay Baboğlu, 2 Mayıs 1928'de Taraklı rayonunun Tatar-Kıpçak köyünde (bugünkü Çadır rayonunda) bir çiftçi ailesinde dünyaya gelir. Basarabya'nın Romanya tarafından işgali, 1940 yılında Bolşeviklerin Basarabya'ya girişi gibi zorlu yıllar Baboğlu'nun çocukluk çağlarına rastlar. Baboğlu, Gagauzların millî öğretmenidir. Çünkü henüz 16 yaşındayken ve kendisi de öğrenimi yarıda kalmış bir öğrenciyken Bolşevik güçlerin yeni kurulan köy Sovyetinin okuma-yazma seferberliği ile ilgili çalışmaları doğrultusunda kendinden küçük çocuklara Gagauz Türkçesinde dersler vermeye başlar. 1944-1950 yılları arasında öğretmenlik yapmayı sürdürür. 1946-1947 yılları, açlık yıllarıdır. Babaoğlu'nun öğretmenlik yaptığı sınıfta 1946 yılının başında 36 öğrenci varken, 1947 yılının ortalarında 4 öğrencisi kalır. 32 çocuk bu süre zarfında açıktan ölmüştür. Nikolay Baboğlu yaşadığı bu trajediyi kendisiyle tanışma imkânı bulduğu 2007 yılının Kasım ayında dahi o günleri yeniden yaşar gibi gözyaşlarını tutamayarak anlatıyordu. Yazar yaşadığı bu anılarını "Bir Öykümüz Var" ve "Karanfiller Açtılar Yeniden" adlı hikâyelerinde de ele almıştır.

1944 yılından 1950 yılına kadar öğretmenlik yapan Nikolay Baboğlu, bir yandan da Kahul pedagoji okulunda öğrenim görür. Buradan 1953 yılında mezun olur. Daha sonraları Kişinev Devlet Üniversitesinin Moldova dili Fakültesini bitirir.

Gagauz Türklerinin 1957 yılına kadar kendilerine ait bir alfabelerinin olmadığı ve Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna ve Rusya'da yaşayan Gagauzların yaşadıkları ülkelerin alfabelerini kullanmış oldukları bilinmektedir. Bu durum çağdaş Gagauz yazılı edebiyatının gelişme sürecini de doğrudan etkilemiştir. 1957 yılında Sovyetler Birliği tarafından Gagauzlara alfabe hazırlanması kararlaştırılınca Diyonis Tanasoğlu ve L. A. Pokrovskaya Kril harfli Gagauz alfabesini hazırlarlar. Bu alfabe 30 Temmuz 1957 tarihinde Moldova SSR Yüksek Sovyeti'nin kararıyla kabul edilir (Güngör-Argunşah, 1998: 53). 1959 yılında D. Tanasoğlu Gagauz Türkçesinde ilk folklor ve edebiyat almanağı olan *Bucaktan Seslür* adlı çalışmayı yayımlar. Böylece yavaş yavaş Gagauz yazılı edebiyatı oluşmaya başlar. 1957-1960 yılları arasında her hafta *Moldova Sosyalista* gazetesinde Gagauz Türkçesinde bir sayfa yayımlanır. Bu sayfanın redaktörü de D. Tanasoğlu olur. Aynı yıllarda radyoda da Gagauz Türkçesinde programlar yayımlanır (Radova, 2007: 24). 1 Eylül 1958'de Gagauz köylerinde Gagauz Türkçesi hazırlık sınıfları açılır (Güneşçik, 2007/37: 8). Gagauzların "milli dirilmâ programaları" olarak adlandırdıkları bu çalışmalar 1960-61 yıllarında sekteye uğramaya başlar. Gagauz Türkçesinde eğitim veren okullar kapatılır, radyo programları yapılmaz olur. 1962 yılında tek bir kişi, Nikolay Baboğlu Kıpçak köyünde çocuklara Gagauz Türkçesinde dersler vermeyi sürdürür (Radova, 2007: 24).

Nikolay Baboğlu aynı zamanda bir yayıncıdır. 1970'li yıllarda kendisinin başkanlığında *Komrat* adlı Türkçe gazete çıkmaya başlasa da gazete daha sonra kapatılır (Güngör-Argunşah, 1998: 79). 80'li yıllar Gorbaçov ve yeniden yapılanma

dönemidir. Bu dönemde, kaybedilen haklar yeniden kazanılmaya başlanır. Moldova Yazarlar Birliği 1984 yılda kendisini Gagauz Edebiyatı Danışmanlığına getirir. Baboğlu bu görevinde genç Gagauz yazarların yetişmesine yardımcı olur. 1986 yılının Mart ayında Moldova televizyonunda Gagauz Türklerine yönelik olarak "Bucaan dalgasında" programı yapılmaya başlanır. Hatta ilk programı Nikolay Baboğlu hazırlar. Yine 1986 yılında yayınlanmakta olan *Literatura și arta* gazetesinde bir sayfanın yarısı Bulgar dilinde, yarısı Gagauz Türkçesinde yayınlanır. Bu yarım sayfayı da Nikolay Baboğlu hazırlar. 1987 yılında Moldova Yazarlar Birliğinde toplanan Nikolay Baboğlu, Dionis Tanasoğlu, Stepan Kuroğlu, Stepan Bulgar, Todur Zanet gibi Gagauz yazar ve şairleri tamamı Gagauz Türkçesinde bir gazete çıkarılması fikrini görüşürler (Radova, 2007: 26). Sonuçta 1988 yılında *Ana Sözü* gazetesi çıkmaya başlar. *Ana Sözü* gazetesi, yayımlanması zaman zaman sekteye uğrasa dahi, o tarihten günümüze kadar gelmeyi başarır ve Nikolay Baboğlu'nun *Gagauz Eri Gagauz Dilsiz* "Gagauz Yeri Gagauz Dilsiz", *Latin Grafikasına Yolumuz* "Yolumuz Latin Alfabesine", *Yazımız-Üzümüz* "Yazımız-Yüzümüz" gibi makalelerini yayımlar.

Nikolay Baboğlu 80 yıllık ömrüne çok sayıda şiir, hikâye ve ders kitabı sığdırmıştır. 1961 yılında VII-VIII sınıflar için gramer kitapları hazırlar. İlk özgün kitabı *Gagauz Folkloru* 1969 yılında yayımlanır. 1974 yılında *Legendanın İzi* "Efsanenin İzi", 1979 yılında *Bucak Ecelleri* adlı hikâye kitapları yayımlanır. 1981 yılda uzun hikâyelerden oluşan *Karanfillär Açtlar Enidän* "Karanfiller Açtlar Yeniden" adlı kitabı yayımlanır. 1988 yılında şiirlerinin toplandığı *Tarafımın Poetleri* "Yurdumun Şiirleri" yayımlanır. Yine 1988'de Gagauz okulları için sentaksis, gramer, sözlük hazırlama çalışmalarında bulunur. 1991 yılında çocuklar için *Masallar* yayımlanır. 2003 yılda ikinci şiir kitabı *Güz Çiçekleri* yayımlanır. Nikolay Baboğlu ve kardeşi İgnat Baboğlu'nun da dâhil olduğu bir komisyon tarafından 6. sınıflar için Gagauz Türkçesinde hazırlanan *Gagauz Dili Hem Literatura Okumaları* adlı son derece modern ders kitabı 2006 yılında yayımlanır. Emekli olduktan sonra şiirlerinden, piyeslerinden ve hikâyelerinden seçilmiş eserlerini "Uzak Yollarım" adı altında bir kitapta toplayan, ancak ömrü bu son eserinin basıldığını görmeye yetmeyen, Gagauz Türklerinin bu çalışkan, mütevazı, içten ferdini saygıyla anıyor ve başta Baboğlu'nun hayat arkadaşı Anna Hanım olmak üzere tüm Gagauz halkına baş sağlığı diliyorum.

Topracı ilin olsun!
Alaa raamet etsin!

G. Selcan Sağlık Şahin (Ankara)

(E-yayın tarihi 3 Ekim 2008)